

Sivistysvaliokunnalle

Lausuntopyyntö 28.11.2025

Lausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Erasmus+ -ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Erasmus+ -ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleisesti Erasmus+ -ohjelmasta ja opiskelijaliikkuvuudesta

Erasmus+ -ohjelmaa pidetään laajasti yhtenä EU:n onnistuneimmista rahoitusohjelmista, ja edellisellä rahoituskaudella 2014-2020 ohjelman kautta ulkomaanjaksolle osallistui 150 000 suomalaista. Ohjelman avulla osallistujat ovat kehittäneet kielitaitoaan, kansainvälistä osaamistaan ja yhteistyötaitojaan. On tärkeää, että Erasmus+ -ohjelma pysyy omana itsenäisenä ohjelmanaan. Samaan aikaan sen vastuiden kasvaessa, on oleellista varmistaa ohjelmalle riittävä rahoitus, joka tukee asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi ohjelmalla on oltava toimiva rakenne, jossa liikkuvuus pidetään keskiössä.

Suomessa pitkäkestoisten liikkuvuusjaksojen määrä alkoi vähentyä vuodesta 2016, jolloin hallitus päätti muun muassa leikkauksista opintotukeen sekä korkeakouluopintojen maksimitukiaikaan. Liikkuvuusjaksot alkoivat merkittävästi vähentyä seuraavana vuonna, kun nämä päätökset tulivat voimaan. Koronapandemia osaltaan romahdutti liikkuvuusjaksojen määrää entisestään eikä liikkuvuusjaksojen määrissä vieläkään olla päästy samalle tasolle kuin ennen pandemiaa. Erityisesti AMK-opiskelijoiden joukossa liikkuvuusluvut ovat laskeneet huomattavasti: vuosien 2016-2024 välillä yli 3 kuukauden pituiset liikkuvuusjaksot vähenivät yli 50 % (Vipunen).

Onkin tärkeää, että Eurooppa liikkeellä -suositusten mukaisesti liikkuvuusjaksojen määrän kasvattamiseen panostetaan uudessa Erasmus+ -ohjelmassa. Suositusten tavoitteena on, että 25% korkeakouluista valmistuneista olisi suorittanut liikkuvuusjakson ulkomailta. Korkeakoulutuksen ja opiskelijoiden kansainvälistymisen

edistämiseksi on oleellista, että Suomi korostaa liikkuvuuden roolia ja merkitystä Erasmus+ -ohjelman ytimessä.

Suomen kanta Euroopan komission esityksestä Erasmus+ -ohjelmaksi

SAMOK pitää harmillisena, ettei Suomi ota kantaa Erasmus+ -ohjelman budjettiehdotukseen osana ehdotusta EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi. Rahoituskehysten tarkasteleminen yhtenä kokonaisuutena ei mahdollista vaatimusta kasvattaa Erasmus+ -ohjelmabudjettia verrattuna komission ehdotukseen. Valtioneuvosto kuitenkin tunnistaa haasteen budjetin riittävydestä kattamaan kaikkia esitettyjä uusia ja vanhoja tavoitteita ja aloitteita tilanteessa, jossa ohjelmalle tulee uusia edunsaajia ja Euroopan solidaarisuusjoukkojen siirtyessä Erasmusuksen osaksi. Lisäksi valtioneuvosto tunnistaa haasteeksi sen, että ohjelmalle on asetettu varsin laajalle ulottuvat monipuoliset tavoitteet, jotka kuitenkin voivat heikentää ohjelman ydintoimintojen toteutumista. Näin ollen SAMOK näkee osin ristiriitaisena, ettei Suomi ota kantaa budjetin kasvattamiseksi. Näemme, että budjetti tulisi vähintään kolminkertaistaa Erasmus+ -ohjelmassa saavutetun tason säilyttämiseksi.

Valtioneuvosto toteaa kannassaan, että Suomelle on oleellista turvata merkittävimmät saannot EU-rahoituksesta. Erasmus+ -ohjelmasta saadut tulot vuonna 2024 Suomelle olivat 69 miljoonaa euroa, mikä on 4% Suomen saamista tuloista (VM, 2024). Suomeen tulee takaisin Erasmus+ -ohjelmasta enemmän rahaa kuin mitä Suomen osuus ohjelman kokonaisbudjetista kustantaa. Suomen suhteellinen maksuosuus EU-budjettiin on noin 1,7 %. Suomelle palautuu EU-varoja Erasmus+ -ohjelman kansallisesti hallinnoitujen toimintojen kautta 1,9 prosenttia, eli 0,2 prosenttiyksikköä enemmän kuin mitä Suomelle laskennallisesti kuuluisi. Keskitetyissä toiminnoissa, joita hallinnoi Euroopan komission toimeenpanovirasto EACEA, Suomelle palautuu peräti 3,4 prosenttia jaossa olevasta Erasmus+ -budjetista. (OPH, 2024.) Näin ollen Erasmus+ -ohjelman saanto Suomelle on erittäin hyvä, ja Suomen kannattaa aktiivisesti edistää rahoituksen kasvattamista.

Suomi myös korostaa koko rahoituskehys ehdotusta koskevassa kannassaan rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisiin poliittisiin prioriteetteihin, kuten puolustuksen ja kilpailukyyn vahvistamiseen. Kuten komission esityksessä todetaan, Erasmus+ -ohjelma toimii toimeenpanovälineenä EU:n osaamisunionille ja rakentaa EU:n kilpailukykyä investoimalla eurooppalaiseen yhteistyöhön, osaamiseen ja eurooppalaisiin nuoriin. SAMOK näkee, että Suomen tulisi vahvemmin tunnistaa Erasmus+ -ohjelma kilpailukyyn kasvattajana sekä pehmeän turvallisuuden ja eurooppalaisen yhteenkuuluvuuden edistäjänä. Myös Euroopan keskuspankin entinen pääjohtaja Mario Draghi korostaa EU:n kilpailukykyä koskevassa raportissaan EU:n kilpailukyyn vaativan paljon laajempaa osaamisen ja liikkuvuuden skaalausta, sillä nykyrahoituksella liikkuvuus koskee vain pientä osaa, n. 15%, nuorista.

Kuten Suomi huomauttaa, esityksestä puuttuu sektorikohtaiset budjettiallokaatiot, joista ilmenisi kuinka paljon ohjelman budjetista ohjautuisi eri painopistealueiden (koulutus, nuoriso, urheilu) välille rahoitusta. SAMOK näkee, että koulutussektorille tulisi kohdentaa 40 % ohjelman rahoituksesta. Lisäksi 70 % koulutussektorille kohdennetusta rahoituksesta tulisi käyttää liikkuvuusjaksojen rahoittamiseen. On positiivista, että Suomi myös tunnustaa investointien lisäämisen tärkeyden koulutukseen ja liikkuvuuteen. Suomi tunnustaa aiemman ohjelmakauden tuottaman hyödyn osallistujien kielitaidolle ja koulutusorganisaatioiden kansainvälistymiselle sekä pitää liikkuvuuden edelleen Erasmus+:n keskeisimpänä tavoitteena, jolle on vakiintunein perusta uusien lisättyjen vastuiden rinnalla. Liiallinen joustavuus ohjelman budjettijaon sisällä voi johtaa heikkoon ennakoitavuuteen ja lisätä epävarmuutta rahoituksen saajien keskuudessa.

On tärkeää, että koulutuspolitiikan saralla päätöksiä pyritään tekemään mahdollisimman lähellä opiskelijoita toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Tämän vuoksi SAMOK näkee myös Suomen tavoin, että jäsenvaltioilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa ohjelman sisältöihin ohjelmakauden aikana ja tämän vuoksi ohjelmakomitean tai vastaavan tyyppisen rakenteen säilyttäminen on tärkeää. SAMOK pitää Suomen tavoin toivottavana, että Erasmus+ -ohjelmassa pidettäisiin ympäristö- ja ilmastonmuutoksen torjunta osana ohjelman painopisteitä. Osallisuuden ja saavutettavuuden tukeminen on myös SAMOKin näkökulmasta tärkeää, jotta saadaan yhä laajempi joukko opiskelijoita lähtemään liikkuvuusjaksoille. Lisäksi on oleellista ottaa huomioon eri maiden sekä alueiden moninaisuus Erasmus+ -apurahojen kehittämisessä, jotta suomalaisilla opiskelijoilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ohjelmaan.

SAMOK suhtautuu varauksella ohjelmaehdotuksen uuteen avaukseen stipendien tarjoamista kolmansien maiden kansalaisille strategisesti tärkeillä aloilla (mm. vihreä teknologia, tekoäly, kyberturvallisuus, terveydenhuolto ja digitaaliset innovaatiot). Osaajien houkuttelu Euroopan unionin alueelle on sinänsä kannatettava toimi, mutta suhtaudumme kriittisesti stipendien rahoittamiseen Erasmus+ -budjetista. Lisäksi SAMOK on Suomen kannan kanssa yhtä mieltä siitä, että avaukseen liittyy riski tiettyjen temaattisten kärkein ja sektorialojen noususta suhteettomasti verrattuna laaja-alaiseen osaamiseen.

SAMOK jakaa valtioneuvoston varauksellisuuden komission esityksestä urheilijoiden liikkuvuusjaksoista erityisesti aiemman avainohjelmajaon tultua korvatuksi kahdella pilarilla ja tarkemman allokation puuttuessa. Valtioneuvosto katsoo, että liikkuvuusjaksojen ensisijaisena tarkoituksena ei olisi urheilijoiden urheilu-urien edistäminen eikä harjoitusleirien tai kilpailujen rahoitusmekanismina toimiminen.

Suomi näkee, että Erasmus+ -ohjelman tulisi tukea erilaisten hankemuotojen jatkumoa paikallisista hankkeista eurooppalaisen yhteistyön kautta kansainväliseen toimintaan. Komission esityksessä ei kuitenkaan mainita esimerkiksi Operating Grant -välinettä,

josta muun muassa nuoria edustavat eurooppalaiset kansalaisyhteiskuntajärjestöt, kuten European Students' Union, ovat saaneet avustusta toimintaansa. SAMOK näkeekin, että esityksen 6. artiklaa tulee laajentaa siten, että siinä mainitaan selvästi tuki eurooppalaisille verkostoille (kansalaisyhteiskunta) ja varmistetaan sitoutuminen hakemusten jättämiseen ja raportointiin liittyvän hallinnollisen taakan keventämiseen.

Komission esityksessä Erasmus+ -ohjelmaksi yhtenä uutena elementtinä mainitaan humanitaarisen avun väline. SAMOK ehdottaa, että tähän välineeseen sisällytetään Students at Risk -mekanismi tukemaan opiskelijoita, joilta on evätty pääsy koulutukseen poliittisen vainon, konfliktien tai humanitaaristen kriisien vuoksi. Students at Risk -järjestelmiä on jo olemassa joissakin Euroopan maissa, kuten Norjassa, Saksassa ja Itävallassa. Myös Suomessa järjestelmää on SAMOKin ja SYLin aloitteesta lähdetty suunnittelemaan, sen kaatuessa kuitenkin ennustettavan ja pitkäjänteisen rahoituksen puutteeseen. Järjestelmän kehittäminen EU-tasolla olisi järjestelmien yhdenmukaisuuden, yhteentoimivuuden, koordinaation ja resurssitehokkuuden näkökulmasta järkevää.

Helsingissä 02.12.2025

Julia Väänänen
Puheenjohtaja

Vellu Taskila
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Roosa Veijola
Korkeakoulupolitiikan erityisasiantuntija
roosa.veijola@samok.fi
0408449865